יום ב', א' [ב' דר"ח] באדר שני, תשע"א (07 במרץ)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

היום ב' דראש חודש **אדר**: "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו!" [תהלים **קי"ח** 24]

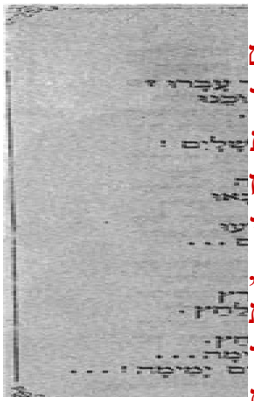
משנכנס אדר מרבין בשמחה!

ואמנם, אם נכניס את עצמנו לינעליים' של אותם היהודים החיים בפחד מוות למשך כמעט שנה, אפשר לחשוב כי משיצא אדר, שנשמו יהודי שושן הבירה לרווחה. אך משנכנס...? מאין להם ולנו הכח לשיר בשעת סכנת נפשות מוחשית כל-כך, כפי שאנו רואים בפסוק:

"וַיִּרְא בַּצַּר לָהֶם בְּשָׁמְעוֹ אֶת-רִנָּתָם."[תהלים ק"ו 44] רינה? שמחה? אפשר לחשוב על "נאקתם", "צעקתם". ולא כן – ה' שמע את **רינתם**, את **שירם** – כך היהודים, שונה מכל אומה אחרת.
[מתוך דברים מתוקים שנשמעו מפי הרב י. מ. לאו לפני כשבוע ימים]

ועם זאת... לא תמיד פתח חודש אדר בבשורה משמחת ...

*היום, **א' באדר** [שני] בשנת ת"ר – [1840-5600] [יום רביעי] - ראשיתה של **עלילת דמשק**, התפרצות אנטישמית שבמהלכה נכלאו, עונו ונרצחו רבים מיהודי דמשק. עלילת דמשק עוררה גל של אהדה יהודית ומחאות בעולם. היהודים זוכו ומעניהם נענשו.*

עלילת דם היא אשמת שקר שבה העלילו על היהודים שהם רוצחים נוצרים, בעיקר ילדים נוצרים, ומשתמשים בדמם לצורכי חג הפסח, לאפיית מצות או לטקסים אחרים. הנוצרים הפיצו את עלילות הדם, ורבים האמינו בהן - למרות האיסור החמור ביהדות גם על רצח וגם על אכילת דם. עלילת הדם היתה מבוססת על אמונת הנוצרים, שהיהודים עינו את ישו וצלבו אותו, ומאז הם "צמאים לדם טהור" - בעיקר לדם של ילדים נוצרים תמימים: "שוחטי הילדים מילדי הנוצרים... דמם לשתות מתאכזרים." מאחר שעינויו ומותו של ישו קשורים לחג הפסחא הנוצרי, היו רוב עלילות הדם מתרחשות בתקופת חג הפסח. עלילות הדם הביאו לפרעות אכזריות ביהודים, בעיקר בתחומי אשכנז, וקהילות יהודיות שלמות "נחרבו כליל או נאלצו לעקור ממקומן." עלילות הדם ב**אירופה** הנוצרית החלו בימי הביניים (המאה ה-12), אבל ראשיתן בעת העתיקה, **בתקופה ההלניסטית** (ובלי קשר לחג הפסח). החל במאה ה-17 פרצו עלילות דם גם **במזרח אירופה** על רקע האנטישמיות הגוברת ושנאת היהודים, ובמדינות ערב בימינו היו עלילות דם חלק ממסע ההסתה נגד מדינת ישראל.

עלילות דם בעת העתיקה

עלילות הדם נגד היהודים רווחו מאוד באירופה הנוצרית בימי הביניים, אך ראשיתן קדומה יותר, בתקופת שלטון יוון ורומי. עלילות דם נגד היהודים הופיעו לראשונה במאה ה-4 לפני הספירה בכתביו של הפילוסוף היווני **דמוקריטוס**, שטען כי "היהודים משתחווים לראש חמור שהיה עשוי זהב" וכי אחת לשבע שנים "היו תופסים נוכרי ומקריבים אותו מתוך קריעת בשרו קרעים קרעים".
הרקע לעלילות הדם בעת העתיקה היה **בדלנותם** הדתית והתרבותית של היהודים, ששמרו על אמונתם המונותיאיסטית ועל מצוות דתם. בדלנות זו לא זכתה לאהדת שלטונות רומי. בחוגים אינטלקטואליים ברומי היו תופעות של שנאת

= "ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפדיון נפשנו"=
[מתפילת מוסף לראש חודש]
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה לחודש טוב וליום טוב נעים לכל בית ישראל!

יום ב', א' [ב' דר"ח] באדר שני, תשע"א (07 במרץ)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

יהודים, שמצאה את ביטויה בכתביו של הסופר היווני אפיון (המאה ה-1 לספירה), ובעלילת הדם שפרסם נגד היהודים. עלילת דם זו - הידועה ביותר מן העת העתיקה - תועדה בספרו של יוסף בן מתתיהו, "**נגד אפיון**", אך היא מיוחסת לתקופת שלטונו של **אנטיוכוס אפיפנס** (המאה ה-2 לפני הספירה). על פי עלילת דם זו, פעם בשנה, במועד קבוע, היו היהודים תופסים אדם יווני, מאכילים ומפטמים אותו במשך שנה שלמה, ואז הורגים אותו ומקריבים את גופו כקרבן "לפי מנהגי פולחנם" וגם אוכלים את קרביו. במהלך טקס זה היו היהודים נשבעים כביכול להמשיך ולשנוא את היוונים. חשוב לציין כי עלילות מסוג זה נפוצו בעולם היווני והרומי לא רק נגד יהודים - אלא גם נגד עמים אחרים, "כדי שישמשו כטריז בפני יחסי שוויון חברתיים, משפטיים ומדיניים".

עלילות דם בימי הביניים

בסוף המאה ה-11, עם תחילת מסעי הצלב, החלה "תופעה חדשה ביחסי הנצרות ליהדות" - תופעת העלילות, ובהן עלילות הדם. התופעה הטילה אימה על חיי היהודים "והשחירה משחור את דמותם" בעיני הנוצרים. עלילות הדם צמחו על רקע אמונות תפלות בקרב המאמינים הנוצרים, אך "ניזונו מהסתת נזירים וכמרים" וכן מנסיבות חיצוניות, ובהן אסונות ומלחמות, שחיפשו כתובת לזעם ולפורקן, ואלה נמצאו ביהודים - ובאמונת ההמון באכזריותם. עלילות הדם בימי הביניים התרחשו בעיקר במאות 12 - 16, וראשיתן בעלילת הדם ב**נוריץ'**, אנגליה (1144), שהיתה הראשונה בסדרה של עשרות עלילות דם במערב אירופה ובמרכזה - ב**אנגליה**, גרמניה, צרפת, שוויץ, אוסטריה, הונגריה וספרד. בעלילות אלו הואשמו היהודים ברצח נוצרים - בעיקר ילדים נוצרים - לצורכי חג הפסח ואפיית מצות. הנוצרים האמינו שהיהודים רצחו את ישו והם צמאים מטבעם לדם טהור, ולכן הם רוצחים ילדים נוצרים תמימים וטהורים. לעלילות הדם היה גם היבט כלכלי: הילדים שנרצחו כביכול הוכרזו כקדושים, ומקום התרחשותה של עלילת הדם היה לאתר עלייה לרגל שהניב הכנסות לקופת הכנסייה. עלילות הדם לא היו בדרך כלל יוזמה של שלטונות הכנסייה, אלא של אנשי המקום, בעידודם של נזירים וכמרים מקומיים "שפעלו בניגוד לדעת מנהיגיהם הרוחניים." מאחר שעלילות הדם היו עממיות במקורן והתבססו על אמונות תפלות ושנאת יהודים, גם מסקנות החקירה של שליטים והכרזותיהם של אפיפיורים, שאין כל בסיס לעלילות הדם לא הועילו, ו"רוב רובם של הנוצרים במערב לא האמין לא לחקירה, לא לקיסר ולא לאפיפיור."

עלילות דם בעת החדשה

עלילות הדם בימי הביניים התרכזו במערב אירופה ובמרכזה - ולא במזרח אירופה, שם אף נאסרה עלילת הדם נגד היהודים, כגון איסור עלילת דם ב**פולין**. אך בעת החדשה, החל במאה ה-18, עבר מרכז עלילות הדם ל**מזרח אירופה**, ולאחר מכן - גם ל**ארצות האיסלאם** באימפריה העות'מנית, דוגמת **עלילת דמשק**. העת החדשה התאפיינה במגמות של השכלה וחילון במערב אירופה ובמרכזה, ונסיבות אלו הביאו להתמעטותן של עלילות דם על רקע דתי-נוצרי. עם זה, נעשה שימוש בעלילת דם כדי לחזק את האנטישמיות המודרנית, שהתבססה, בין השאר, על תורת הגזע ונתמכה בידי השלטונות. גרמניה היתה למרכז האנטישמיות במאה ה-19 ושימשה דגם לחיקוי לארצות מזרח אירופה, וחיזוק לטענות של אנטישמיים רוסים שיש לנוצרים "מלחמה לחיים ולמוות" ביהודים וביהדות. בגרמניה של העת החדשה העניקו כסות מדעית כביכול לעלילות הדם: מנהגם של העברים הקדמונים להקריב קרבנות ושאיפתם של ראשי הקהילות לכפות כביכול על כל יהודי את הקשר לקהילתו באמצעות שיתופו ברצח. עלילת דם בהונגריה (בעיירה טיסה-אסלר, 1882) גררה פרץ של אנטישמיות ופרעות ביהודי פרסבורג, שלא פסקו גם אחרי זיכוים של הנאשמים בעלילה, ודוכאו רק בהתערבות הצבא. בעת החדשה בלט חלקה של רוסיה בעלילות הדם: במהלך המאה ה-19 היו פוגרומים ועלילות דם ביטויים למדיניות אנטישמית של השלטונות, שעשו שימוש בשנאת יהודים כאמצעי שליטה וכבסיס "למדיניות התקרבות בין השלטון לבין הציבור". שתי עלילות דם מפורסמות מן העת החדשה הן **עלילת**

= "ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפדיון נפשנו"=
[מתפילת מוסף לראש חודש]

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה לחודש טוב וליום טוב נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש ל**פדיון נפשם** של נעדרי וכלואי ישראל, ורפואתם השלמה של **יעקב זאב בן נחמה** ו**ליעל בת אסתר** בתוך שאר חולי ישראל

יום ב', א' [ב' דר"ח] באדר שני, תשע"א (07 במרץ)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

דמשק (1840) - בתקופה שבה היתה סוריה תחת השלטון הקולוניאלי הצרפתי, **ועלילת ביליס** ברוסיה (1911). עלילת דמשק סימנה מפנה בתגובתם של היהודים, שהבינו את כוחה של הסולידריות היהודית הכלל עולמית והשפעתה על גורמים ליברליים במקרים של פגיעה ביהודים. וכך, בעקבות עלילת דמשק, הוקם הארגון **כל ישראל חברים** (כי"ח). מאז המאה ה-20, ובעקבות הקמת מדינת ישראל, היו עלילות הדם במדינות ערב - בסוריה ובמצרים, וגם באיראן - אמצעי תעמולה נגד ישראל, ובאו לידי ביטוי בספרות אנטישמית ובתכניות טלוויזיה. במדינות אלו השתמשו בדפוס העלילה המוכר מימי הביניים, בלי ההקשר הדתי הנוצרי, כחלק מן ההסתה נגד קיומה של מדינת ישראל, תוך הצגתה כמדינת צמאת דם וחשיפה כביכול של המקורות ההיסטוריים לרצחנות של היהודים. [מקור 1]

*=על השתלשלות פרשת '**עלילת דמשק**' ראו ב[מקור 2]*
מאמר ארוך אך מרתק!=

*[יש לציין כי תחילת העלילה היתה בחודש **אדר ראשון**, אך ראינו לנכון להעלות את הפרשה על הדף בחודש זה האדר **השני**, ברוח של **אחדות ישראל** ו**מסירות הנפש** שאלה היו הסוד שהציל את העם גם בימי פורים, וכ"בימים הם" גם "בזמן הזה", כפי שאנו למדים ממגילת אסתר:*
"לֵךְ כְּנוֹס אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשָׁן וְצוּמוּ עָלָי וְאַל-תֹּאכְלוּ וְאַל-תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וָיוֹם-- גַּם-אֲנִי וְנַעֲרֹתַי אָצוּם כֵּן וּבְכֵן אָבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא-כַדָּת וְכַאֲשֶׁר אָבַדְתִּי אָבָדְתִּי." [אסתר ד' 16] *]*

= "ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפדיון נפשנו"=
[מתפילת מוסף לראש חודש]
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה לחודש טוב וליום טוב נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש ל**פדיון נפשם** של נעדרי וכלואי ישראל, ורפואתם השלמה של **יעקב זאב בן נחמה** ו**ליעל בת אסתר** בתוך שאר חולי ישראל